

Pedagógiai jelenetek

Achs Károly: Mi volt a héten? Mi lesz velünk?

Megkaptam az év második legjobb mondatát: „Hát nem fogok egy vers miatt megbukni!” – mindezt a butaság agressziójával, csak hogy a kémiatanulásra(?) hivatkozva kimenthesse magát a négysoros memoriter felmondása alól. (Az év mondata akkor hangzott el, amikor kiderült, hogy nem vagyok képbem a Barátok közt ügyeiben: „Maga ennyire világtalan?”)

Összevesztem, de legalábbis rossz pontot szereztem több esetben is. Szombaton Budapesten, a holokauszt-műsorunk vége után egy perccel egy kedves kolléga jött gratulálni: hú, de kellene ezt látniuk az ő tanítványainak is! Utazzunk oda, adjuk elő ott is? Nem, nem, arra nincs pénz... küldjem el a forgatókönyvet, majd ő megcsinálja a gyerekeivel.

Aztán hétfőn visszaírtam neki, hogy talán mégsem. Bocs. Segíték mindenkinek, de néha besokallok, ha belőlem akarnak élni.

Ugyancsak hétfőn volt egy levélváltásom a „pedintézettel”. A megyei pedagógiai napok rendezvényei közé beneveztük költészet napi műsorunkat és a holokauszt-megemlékezést is. Az értékelő lapra viszont ráírtam, hogy elégedetlen voltam a szervezéssel, hogy az összes vendég az én hívásomra jött el, a „pedintézet” révén talán senki sem érkezett. A válaszból úgy tűnt, nem esett jól nekik. De nagyon unom, ha belőlem akarnak élni. Látom magam előtt az értekezletet: micsoda szép munkát végeztünk most is, hiszen nálunk is mennyien voltak...

Utólag azt is megtudtam, hogy interpelláció tárgya volt a műsorunk: a zsinagógában megrendezett ünnepség nem volt tekintettel a helyi rajztanárok két hónapig látható kiállítására.

Lehet, hogy egyszerűbb lenne nem csinálni semmit? Besimulni, alkalmazkodni, elfogadni a trendeket? Tyúkpörök miatt érdemes infarktust kapni? Érdemes eljátszani valamely Helyi Tökéletes Pedagógus bizalmát olyan szinten, hogy bánatában egyetlen szót se válaszoljon jól hallható kérdéseimre tőlem hetven centiről? Húszéves koromban még élveztem volna is a dolgot: „Húsz esztendőm hatalom”, de most már elvileg „Egy kis független nyugalmat, [...] Munkás, vidám öregséget” kellene kapnom...

A héten megjelent végre L. is, hozta az igazolásait. Kár, hogy hibajavító van benne, kár, hogy nehezen hihető a tizenkét napig tartó „vizsgálat”. Irány az orvos, tényleg hamisítás hamisítás hátán. Végig kell járni ezt is.

Elküldtük egy pályázatunk hiánypótlását is, a fenntartói nyilatkozatot hiányolták. Valamit elronthattam márciusban, én utaztam ugyanis a megyeszékhelyre aláírásért. Azt mondták, délig érjek oda, tizenegy után ott voltam. Óráim elhagyva. De az igazgató úr csak kettőkor lesz bent! Visszajövök! Kettőkor egy másik munkatárs: De az igazgató

úr Budapesten van. De este aláír mindent! Jöjjen holnap? Igen. Másnap az előző napi munkatárs annyit nem mond, hogy bocs, tévedtem tegnap. Eszembe jutott T. kollégám megjegyzése egy korábbi hasonló ügy kapcsán: „Nem jól van ez így. Meg kellett volna kérdeznünk: Achs úr, maga tényleg a terepen dolgozik? Napi sok órát tölt a gyerekek között? Akkor foglaljon helyet. Hozhatunk egy kávét? – hiszen mi vagyunk magáért.”

A két út útiköltségét egyébként rendben átutalták, köszönöm.

A héten elkezdtem tanulni a földrajz érettségire (bejelentkeztem csak úgy, az osztályommal fogadva). Úristen!

„A semleges vulkáni kőzetek SiO₂-tartalma 52-65% közötti. A mélységi magmás kőzetek közül idetartozik pl. a diorit, amelynek felszíni kiömlési kőzetpárnája az andezit. A savanyú vulkáni kőzetek SiO₂-tartalma már több mint 65%.”

(Jules Vernén és a térképeken felnőve sose értettem, ha a gyerekek panaszkodtak a földrajzról.)

És hogy mi lesz velünk? Hát meghalunk.

Baráth Szabolcs: A „Pátka bárányai” tanoda

Pátkán, július elsejétől a református parókián nyitja meg kapuit az a tanoda, mely túlnyomórészt a településen élő cigány családok gyerekeinek nyújt pedagógiai segítséget. A településen van egy cigány sor, amolyan 3-4 utcából álló mini gettó. Az ott élőknek a település többségi lakosságával annyira rossz a kapcsolatuk, hogy pár éve Molotov-koktélt dobtak az egyik család házába.

A lelkész szeretne segíteni a cigány családokon tanítással, pasztorációval, de nem tudja, hogyan is kezdje el. Engem meg már nagyon régóta érdekel a cigány pasztoráció, így a lelkéssel elkezdtünk együtt gondolkodni egy évvel ezelőtt. Beadtuk a tanoda-pályázatot és nyertünk.

A tanoda civil és egyházi összefogással valósul meg, melyet az EU TÁMOP konstrukciója finanszíroz húsz hónapon keresztül. A program megvalósítója a Szabad Tér Egyesület, mely több szervezettel, intézménnyel összefogva kívánja helyzetbe hozni azokat a családokat, fiatalokat, akik Pátka településén nem jutnak hozzá azokhoz a kulturális javakhoz, melyek szükségesek az iskolai sikeresség eléréséhez.

Az egyesület a „több mint tanoda” szemléletével szeretne kialakítani egy olyan komplex közösségi házat, mely a Pátkán élő hátrányos helyzetű fiataloknak a település többi fiataljaival együtt nyújt élményeket, lehetőségeket, fejlesztést.

A helyszíniül szolgáló parókia lehetőséget biztosít arra a pasztorációs tevékenységre, amelyre elkötelezett a település lelkésze és a tanodát megvalósító egyesület is.

2013 nyarán klubfoglalkozásokkal és táborokkal kezdünk. 2013. szeptember elsejétől a hét minden napján délután 16.00-tól fogadja diákjait.

A tanoda pedagógiai működését a nem formális tanítás eszköztárára határozza meg, mint például a drámapedagógia, az outdoor (szabadtéri) programok, a projekt módszer.

Két célom van: az egyik, segíteni minél több cigány fiatalnak a tanulásban sikeressé válni, a másik, a két közösség (cigány-nem cigány) kezdjen el együtt élni, együtt dolgozni. Ezért a tanodánk mindenki számára nyitott lesz, és úgy is építjük fel, hogy az orvos gyereke is találhasson benne a maga számára izgalmas felfedezni valót.

Földes Petra: A kárhoztatott Bologna-rendszer

Most önkezemmel kell részt vennem valaminek a lebontásában, amiben pedig hosszú idő óta először hiszek. A tanárképzésben a kárhoztatott Bologna-rendszer intelligens, nyitott, elkötelezett fiatalokkal ajándékozott meg, olyanokkal, akikkel öröm a munka, és akikre örömmel bízom majd a gyerekeimet (képletesen mondom, igazából az unokáimat). A tanári mesterképzésben nem találkoztam pályatévészett, „megúszásra” játszó, kallódó, szerencsétlen fiatalokkal. Nem túlzok, egyáltalán nem. Mert volt idő a pályadöntés megérlelődésére. Mert nem 18 éves korukban érkeztek, hanem több mint húszévesen, egy alapidplomával a zsebükben. Éretten. Azok jöttek, akik tudták, mit akarnak. Tanárok akartak lenni. És dolgoztak keményen. De ez nem kell. Már megindult az újratervezés. A tanárképzés újratervezése. Fele kreditszámmal. Nem a saját állásom érdekel, én ugyanis *nem szeretnék* az osztatlan tanárképzésben dolgozni. De nem szeretnék részt venni az újratervezésben sem. Egy jól funkcionáló rendszer lebontásában.

Tudom, elfogult vagyok.

Tudom, a diszciplínákat tanító kollégáim nem így látják.

Gyalog Éva: Majd pont a te kedvedért!

A hetedikes osztályfőnök 2013. április 25-én, csütörtökön este (mikor máskor?) azt tervezte, hogy a másnapi angolórára fog készülni... Nyelvtani anyag: present perfect, magyarul: befejezett jelen idő. *Akkor használjuk, ha egy múltbeli cselekvésnek a jelenben is fennálló eredménye van.* – Vagy eredménytelensége – gondolta keserűen az aznapi események hatása alatt. Hetedikes tanítványainak technikaórájuk volt az ő magyarórája után, és óra közben (bocsánatos bűn) vitte be a naplót, hogy ha kollégájának szüksége lenne rá, ott legyen. Meg vitt két ellenőrzőt is, hogy az se hiányozzon.

Már a terembe lépve érezte, hogy ott egészen más, kevésbé anyagszerű dolgok hiányoztak. Azok a dolgok, amik élhetővé tennék az életet, az iskolát.

A fegyelem, a figyelem, az alkotás izgalma, a színek és formák változatossága, a különböző tapintású anyagok formálása-transzformálása egyik dimenzióból a másikba, a gondolat öröme, hogy ezt *én* készítem *valakinek*, aki majd örülni fog neki...

Félretettem az angol könyveket, és egy cetlire felírtam magamnak:

Technika óra, 2013. április 25.

Mi volt a feladat?

Milyen eszközökre, anyagokra volt szükség?

Ezek közül mi volt a sajátod? Mit kaptál mástól (tanárodtól, osztálytársadtól)?

Mi történt az órán? Végül egy mondatkezdés:

Én a tanárnő helyében...

Ezekkel készültem a másnapi hetedikes órára... Fontosabbnak éreztem az angol nyelvtani ismereteknél, hogy a gyerekek szembesüljenek mindazzal, amit tettek. Nem először, nemcsak ezen az órán. Az vezérelt, hogy velem is megtörténhetett volna ugyanaz, ami a kollégámmal.

Akkor még nem sejtettem, hogy meg is fog. Mindjárt másnap.

Amikor pénteken beléptem a terembe, kértem őket, hogy külön padokba üljenek: – Nem dolgozat lesz, ne izguljatok, egészen mást fogok kérni tőletek – mondtam az osztálynak (illetve a tizenkét angolosnak, a többiek németórán voltak).

Z és D egymás mellett ültek, nem mozdultak.

– Z, ülj el D mellől!

Z kihívóan visszanéz, nem reagál. Közben elkezdem kiosztani az üres lapokat. Egyszer csak D felnyihog. Nem reagálok. D ebbe nem nyugszik bele:

– Tudja, mit mondott Z?

– Ha neked mondta, biztos nem nekem szól. (Ne-menj-be-le!!! – cseng a fejemben.)

De ő nem adja fel, hangosan tolmácsolja Z szavait:

– Azt mondta, hogy „majd pont a *te* kedvéért fogok elülni!”

Tizenkét szempár mered rám: aggodalmasan, döbbenet, kajánul: *na, erre mit lépsz?*

– Z, rád várunk, ülj el onnan!

Z-nek nyolc nappal korábban fegyelmi tárgyalása volt. *Szigorú tantestületi megrovás.* Az osztálynaplóban ott lapul a tárgyalás másnapján, saját kezűleg írt *Jóváételti nyilatkozat* fénymásolata. Ugyan mire mennék vele, ha elé tenném? Várom.

– Z, akkor most menj fel az igazgatói iroda elé, ott várj meg.

– Nem megyek sehova.

– Akkor idehívom az igazgatónőt.

Nem veszi komolyan, csak amikor beleszólok a telefonba. Akkor feláll és elviharzik. Mire az igazgatónő benyit a terembe, már hült helye.

– Z elment – mondom én.

– Akkor megyek utána – csukja be maga után az ajtót.

Még tart az „óra”, amikor Z visszatér. Talál egy üres padot, oda leül. A gyerekek közben megválaszták az A/5-ös lapokra lediktált fenti kérdéseket. Részlet az egyik válaszból:

„Nem tudom mi volt a feladatomban mert nem figyeltem oda és nem is érdekelt. Semmi-re nem volt szükségem mert nincs is felszerelésem. Ez a technika óra úgy kezdődött hogy a tanárnő elmondta a feladatot és voltak olyanok akik csinálták és voltak olyanok akik meg semmit ebbe én is benne voltam. De én mondtam a tanárnőnek hogy hagy(!) másoldjak de erre nem válaszolt mert akkor már tiszta ideg volt én meg nem mondok el 1 szavat 10-szer senkinek”

Hasonló, csak kevésbé „bűnvalló” szöveget írt még öt fiú. Többen nem is értették, mi van abban, hogy ők *nem szeretnék azt csinálni...* (Az előző órán még többféle lehetőségből választhattak – volna, de nem tették.)

És mivel én tudom, de az olvasó nem tudhatja, hogy mi is volt a feladat, itt egy másik idézet:

„Virágot kellett készíteni anyák napjára. Krepp-papírra, ollóra, hurkapálcára, ragasztóra volt szükség. Ollóm és ragasztóm volt, a többit a tanár nénitől lehetett kérni.”

Azon a technikaórán összesen négy virág készült el. Igaz, hárman hiányoztak, és épp a jó tanuló, szorgalmas gyerekek közül, mert aznap volt a körzeti úszóverseny. Mert az úszóversenyre, a szavalóversenyre, az angolversenyre, a mindenféle versenyre mindig ugyanaz a 3-4 gyerek megy!

Z, aki kigyúrt testű, izmos és erős fiú, mindhárom úszásnemben verhetne volna a mezőnyt. Idén mégsem volt hajlandó úszni, pedig tavaly két érmet is szerzett.

You may take a horse to the water, but you can't make him drink – ha már az angoltól indultunk... *Elviheted a lovat a vízhez, de nem itathatod meg, ha ő nem akarja.*

Z halmozottan hátrányos helyzetű tanuló, osztályomban a tizenhatból hatan szintén. Az alsó tagozaton egyre nő az arányuk. Ők a *háromhások*.

Tanítóik még nem kaptak nevet. Így, *névtelenül* és *vétlenül* bűnhődnek olyan bűnökért, amelyeket nem ők követtek el, és amelyeknek ezek a gyerekek is áldozatai.

Gergely Ferenc: A világ akkorát fordult

A szerkesztőségek fütyülnek a firkászokra. Két éve ígéretet kaptam, hogy 80. születésnapomra kihúzzák a visszaemlékezés kötetemet. A kiadó hónapokig hirdette, mint előkészületben lévő. Jelenleg a 82-et morzsolom. Ismételt kérésemre végül a kiadó közölte (nem személyesen), ma Magyarországon egy pedagógus emlékeire senki sem kíváncsi, senki nem ad rá pénzt, a kiadó pedig... '56 ötvenhatodik évfordulójára írtam, összeállítottam egy kötetet *Tanárok és tanítványaik 56-ban* címmel. Ez is az előző sorsára jutott. Van egy több száz oldalas tanulmánykötetem, *Közelképek* című. Ez jórészt az utóbbi években publikált írásaimat tartalmazza. Két éve kész a *Cseres Tibor élete és levelezése, életmű bibliográfiája* című kötet, amit az író születésének 100. évfordulójára szeretnénk kiadni. Online (www.ArchivNet.hu) hozzák. Ezt is a szerkesztő-levéltáros ismerősömnek köszönhetem. Elkészítettem – ez életem talán legátfogóbb kötete – a *Magyar ifjúság a 20. században* című kronológiát, ami egyben tartalmazza a korabeli ifjúsági folyóirat-irodalom anyagát, valamint egy összefoglaló bibliográfiát. Ez 520 oldal. Ennek a bevezető tanulmányát fogadta el az *Új Pedagógiai Szemle*. A NKA most adott a „kötet előkészületi munkálataira” pénzt, de a kiadásra nem. Ezt is csak némi ügyeskedéssel tudtam elérni. Én az „uccáról” sehol nem rúgok, nem rúghatok labdába. Cédulákban kész egy újabb, a „Kádár-rezsim”-ellenes szervezkedésekről szóló anyag. Jelenleg pedig egy olyan összegzésen dolgozom, amely a 20. századi politikai indítatású tisztogatásokat, a kirúgásokat és a rehabilitációkat mutatná be, folyamatában, komoly tényanyagban.

Végül. Mivel az én életem is hajszálon függ, szerettem volna az évtizedek során felhalmozódott jegyzeteimet, xerox-másolataimat, kézirat-változatokat és kiadatlan kötetei-

met, levelezésemet olyan helyen letétbe helyezni, amely biztosítja megőrzésüket, kutathatóságukat. Mai napig nincs megoldás. Pedig sok intézménynél próbálkoztam.

Még egy történet: a mai napig nem tudjuk, hány pedagógust öltek meg a fehérterror idején. Senki meg se kísérelte, hogy felhívással forduljon az ország pedagógusaihoz, nézzenek utána helyben, és ha sikerül adatokhoz jutniuk, küldjék el pl. az *Új Pedagógiai Szemlének*. Így hát maradt az egyszemélyes kutatócsoport, ingyenmunka, saját források a költségekre.

Se az ifjúságról, se a tanárokról, se a pedagógiáról nem írok, mert fényévnyi távolságra élek mindettől. Drága unokáimtól azt kértem legutóbb, hogy ajándékozzanak meg Tóth Árpád *Április* c. versének megtanulásával. Válasz: a (szabad alapítványi) iskolában azt mondták nekik (mivel színdarabra készülnek), egyszerre csak egy dologgal foglalkozzanak. Érettségi találkozókon az 55-60 éves apák mesélik keserűen, gyerekeik teljesen elszakadtak tőlük, nem tudnak velük szót érteni. A világ akkorát fordult, hogy én még magammal sem beszélgetek szívesen.

Ha jól tudom, én írtam először és utoljára könyvet a cserkészlet történetéről, ugyancsak én az 1933-as világtalálkozóról. Szombaton nyitották meg az emlékkiállítást Gödöllőn. Kit kértek fel a megnyitásra? A katonai elit kutatóját.

8 éve nem tudom eljuttatni teherautónyi folyóiratunkat senkinek.

Hartégen József: Tanítványok tanítványai, avagy inklúzió a szakmai alapozó órán

Iskolánk, a Mándy Iván Szakképző Iskola és Speciális Szakiskola Budapesten, a Róbert Károly krt. 49–51 sz. alatt található. Amint az a nevében is benne van, a többségi pedagógia mellett gyógypedagógiai tagozat is működik az intézményben.

A 9. és a 10. osztályok órarendjében hangsúlyozottan, magas óraszámú szerepel a szakmai alapozó tantárgy. Ezekben a foglalkozásokon a gyógypedagógiai tagozaton tanított rész-szakképesítésekről tudhatnak meg bővebbet a diákok. A tanulók sajátos nevelési igényű, enyhe fokban értelmi fogyatékos vagy testi fogyatékkal élő fiatalok. Vannak közöttük autisták, hiperaktívak és egyéb tanulási zavarral küzdők.

Az iskolában jól felkészült gyógypedagógusok tanítják a gyerekeket közismereti tárgyakra és szakmákra egyaránt. A pedagógusok fontosnak tartják, hogy a diákok a munka világát már a szakma tanulásának megkezdése előtt megismerjék, ne legyen idegen tőlük a szerszámok használata a kilencedik, tizedik osztályban. A lányok főleg a könnyűipari szakmákra jelentkezhetnek, a fiúkat inkább a gépészeti és az építőipari szakmák felé terelgetik a tanárok.

Szerencsére a tágas iskolaudvar és a nagy iskolaépület bőven ad lehetőséget arra, hogy a szakmaválasztás előtt álló diákok a különböző munkafogásokat kipróbálhassák ezeken a szakmai alapozó órákon. A jól felszerelt iskolai tanműhelyek, ahol a szaktanárok és szakoktatók felügyelete alatt ismerkedhetnek a tanulók a munka világával, szintén segítik az oktatást.

Nem elég azonban csak szóban ismertetni a lehetőségeket a tanulókkal, oda is kell vinni őket a munka színterére, ahol érezhetik minden egyes szakma hangulatát, élményvilágát, illatát. Nem lenne teljes ez az oktatásforma, ha nem engednék oda a választás előtt álló tanulókat az őt érdeklő szakma szerszámaihoz.

A szakmai alapozó tantárgy keretében ezt a lehetőséget biztosítjuk a kilencedik és a tizedik évfolyamoknak.

Iskolánkban ezek a lehetőségek rendelkezésre állnak. Ennek ellenére mégis úgy éreztem, hogy mindez még kevés.

Arra gondoltam, legjobban az adott szakmát azok tudják az útkeresőknek bemutatni, akik már ezt tanulják az iskolában. Felvettem diákjaimnak, hogy *bújjanak bele egy szakoktató bőrébe*, ha csak egy tanóra is. Mutassanak

be néhány olyan dolgot a szakmaválasztás előtt álló diákoknak, ami szerintük felkelti az érdeklődésüket az adott hivatás iránt. Természetesen mindezt tanári felügyelet mellett. A szakmai alapozóra érkező 10. osztálynak pedig elmagyaráztam, hogy a mai foglalkozáson a szakképzős tanulók fogják őket megtanítani a szakma néhány fogására. Az ötletet szakképzős részről is, a tizedikes tanulók felől is élénk lelkesedés és érdeklődés fogadta.

Az elgondolás engem igazolt. Példaértékű összefogást és egyetértést tapasztaltam a diákok részéről. A szakképző osztály „szakoktatói” nagy odaadással tanították újdonsült tanítványaikat. Figyelmük mindenre kiterjedt, a szerszámok használatától kezdve egészen a munkavédelmi eszközök helyes használatáig. Felelősségteljesen viselkedtek, az osztályban nyoma sem volt a rendbontásnak, fegyelmezetlen magatartásnak. Az amúgy is kifogástalanul dolgozó szakképzős tanulók most különösen odafigyeltek munkájukra, és legalább annyira a „tanítványaikéra”. A tizedikesek pedig jó tanítványnak bizonyultak. Érdeklődve figyelték a munkafolyamatokat, sokat kérdeztek az éppen használt szerszámról és a végzett folyamatról. Amikor olyan kérdés merült fel, amire nem tudott valaki válaszolni, kikérték a tanár véleményét. Az is motiválta őket, hogy az elkészült munkadarabokat az intézet konyhájában fogják használni. (Edényalátéteket készítették ezen a foglalkozáson.)

A tanóra végén szokás szerint megbeszéltük az órán tapasztaltakat. A tizedikes tanulók lelkesen, egymás szavába vágva mesélték egymásnak a foglalkozáson szerzett élményeiket. Az elkészült munkadarabok pedig végképp eloszlatták minden kétségemet. Azok a tanulók, akik egyéb esetben erősen közepes munkát produkáltak, ezen az órán egészen kiemelkedő teljesítményt nyújtottak. A diákok úgy érezték, bizonyítaniuk kell, és bizonyítottak is.

Említésre méltó még az a tény is, hogy a diákok emberségből is jelesre vizsgáltak. Senki sem idegenkedett a hozzá beosztott tanulótlól, és a „beosztottak” sem emeltek kifogást „oktatójukat” illetően. Igazi inkluzív, vagyis befogadó pedagógiának voltunk tanúi.

Azt is megemlítették a diákok, hogy több ilyen órát szeretnének, ahol kézzelfoghatóan ismerhetik meg a szakmákat. Dönteniük is könnyebb lesz majd ezek után a szakmaválasztásról.

Hornyák László: Rajztanári naplórészlet

„A hagyomány nem a hamu őrzése, hanem a láng továbbadása” – Morus Tamás mondatát nemrég egy riportban hallottam emlegetni a népművészettel és általában a hagyománnyal kapcsolatban. Hallottunk már sokféle hagyományértelmezést, ötletes kritikai hasonlatokkal. („A hagyomány nem olyan tudás, ami az utcán hever, és csak le kell érte hajolni, nem afféle konzerv, amit leemelhetünk a kamrapolcra. Nem kacattár, ami bármikor rendelkezésre áll.”) Olyat is, hogy „a hagyomány én vagyok (nemcsak Bovaryné). Vagyis nem vagyok, korlátozott a létem, ha nem a részem, ha nem vagyok a része. Morus mondata azonban lényegre törő egyszerűségével mindezt lefedi. Csak akkor lesz élő a hagyomány, ha rajtam-rajtunk áramlik át. Különben csak értelmezhetetlen, elavult tárgy, por és hamu. Talán nem erőltetett, ha ezt a vezérfonalat minden dolgunkra kiterjeszhetőnek látom.

Egy villanásnyi emlék kisdíák koromból: új, ifjú tanárnő jött hatodikban az irodalom órára. Bemutatkozása után az első órán elénekelte nekünk Csokonai *A Reményhez* című versének megzenésített változatát. Elbűvölve hallgattuk. Egyből beleszerettem az irodalomba és a zenébe is a szép és kedves közvetítő révén.

Egy jelenet a tanári közelmúltamból: Cézanne kiállítás Budapesten. Itthon tanulmányozható egy ekkora formátumú alkotó! Jó lenne együtt megnézni a diákcsoportommal. A belépőjegy ára, a diáké is, a csoportos is, sokaknál meghaladja a zsebpénz lehetőségeit. Én sem tudom az egész csoportot befizetni. (Londonban a Nemzeti Galéria és majd minden fontosabb múzeum ingyenes. Bár igaz, hogy a nagy londoni Cézanne kiállítás nem volt az, de a belépőjegy a jövedelmekhez mérve sokkal olcsóbb volt, mint nálunk.) Marad az egyéni feladat, ki-ki nézze meg úgy, ahogy tudja.

Egy kollégával többször megnéztük, kielemeztük. Könyveket, albumokat vettem elő. Cézanne leveleskönyvét franciául és mellé a magyar kiadást. A londoni nagy kiállításáról hozott rajzos vázlatkönyvet. Beszélgetéskötetét Joachim Gasquet-val, nekem egy '57-es német kiadásban van meg. Keresem könyvtárakban, antikváriumokban, megjelent-e magyarul. Nem jelent meg, pedig alapmű. Elhatározom, hogy lefordítom, de eredetiből kellene. Meg kell szerezni. Aztán előveszem és újraolvasom Rilke Cézanne-leveleit. Őt mi érdekelte kortársként, miért kereste Rodin, Cézanne és mások társaságát? Előkeresem a Rilke-életrajzot, írásait. Nemes Nagy Ágnes Rilke-tanulmánya, verselemzése következik. Hol tartok már?

Mi kerül elő mindezekből a rajzórakon, meglátjuk.

Órán a gyerekeknek levetítem a Cézanne-ról és a művészeti korszakról szóló dokumentumfilmet. Beszélgetünk, éljük a hagyományt. Folytatjuk.

L. Ritók Nóra: Esélyek, lehetőségek, szélsőségek

Megint kezdődik. A kirándulások, erdei iskolák időszaka. Évek óta figyelem a tendenciát, és a lebonyolításokat.

Ahol kevés a hátrányos helyzetű gyerek, ott a közösség megoldja. Összedobják nekik a többiek a rávalót. Szolidan, emberségesen megoldják. Pláne, ha nincs gond a gyerekekkel, csak szimplán szegény.

Ott, ahol sok a halmozottan hátrányos helyzetű, ott fel sem merül a kirándulás, mint lehetőség. Ott már rég nem számolnak effélével.

Ahol pedig 30-50% körüli, ott az iskolák azt viszik, aki fizetni tud. A többi marad itthon. Mert forrás nincs rá. Csak a szülői hozzájárulás. Azt meg nem képes mindenki megfizetni. Nincs erre protokoll, minden iskola, osztályfőnök megoldja, nincs gondolkodás sem, hogyan lehetne másképp. Még örülnek is sokan, hogy pont azok maradnak otthon, akikkel mindig baj van. Könnyebb lesz kirándulni a jókkal.

Két hete mondják nekem azok, akik mennek, hogy majd azon a héten nem tudnak művészeti suliba jönni. Mert erdei iskola lesz. Tervezzetek, ki, kivel lesz egy szobában, ki hogy nem fog majd aludni, és ki kit fog bekenni fogkrémmel, míg alszik. Felidézük a korábbi évek kirándulásait. Nevetnek. Fél szavakból értik egymást. Ők, akik mennek majd. Nem gazdagok a szülők, errefelé kevés olyan család van, akire ez a jelző illik,

de legalább az egyik szülőnek van munkája, és befizethetik apránként a költségeket. Aki meg nem tudja, nem megy. Megmondták a szülői értekezleten, hogy így lesz. Mert ugye az nem normális dolog, hogy azok miatt ne menjenek a gyerekek, akiknek nincs rávaló?! Ja, és azoknak a szülei amúgy sem voltak ott a szülői értekezleten.

„Azok” hát hallgatnak, míg a többi tervez, mesél. Úgy tesznek, mintha nem érdekelné őket. Megszokták már, hogy nem érdekelhetik őket a „fizetős” dolgok, csak ami ingyen van. Ezért a kirándulásért pl. annyit kellett volna befizetni, mint amit náluk egy hónapra kap az egyik felnőtt a most érvényes szabályok szerint. Mert kettő már nem kaphat. Csak egy felnőtt jogosult a 22 800 Ft-ra. Fel sem vetik hát otthon a kirándulást. Mint ahogy a szülői értekezletet sem erőltetik a szüleiknek, aláíratják, persze, de tudják, nincs útiköltségre való, nem tudnak a szülők beutazni a szomszéd faluba. Sosem jártak, nem is értik, nem is tudják a jelentőségét. Maradnak otthon. Hozzájuk meg úgyse megy ki senki. Ők a „nem együttműködő” szülők.

És az ő gyerekeik azok, akik sosem fizetnek be semmit. Pedig befizetnivaló van mindig bőven. Ők azok, akiknek a felszerelésével is gond van, akiknek nincs úszósapkájuk, fürdő-

ruhájuk. Törülközőjük. Meg körzőjük sem. Nem hoznak be szalvétára, vécépapírra valót. Meg szülinapi kínálós cukorkát, vagy sütit, kólát sem. Mert nem telik rá. Ők azok, akik nem tudják befizetni a mikuláscsomagot. Tehát nem vesznek részt az ünnepségen. Akik némely iskolában még az anyák napi ünnepségről is kimaradnak, mert nem viszik be a virágra valót. Akik lemaradnak a tablóképről. Akik nem tudják megvenni az egyforma inget, nyakkendőt a ballagásra. Akik beadják a jelentkezési lapot a középiskolába, de nincs pénz útiköltségre, hogy elutazzanak, mikor a beiratkozás van. Akik kimaradnak, mert nem tudnak a koliba beköltözni. Mert nincs egy hétre való ruha, költőpénz. Akiket nem visznek táborba sem, mert nekik mindent venni kell, váltóruhát, törülközőt, papucsot, fürdőruhát, fogkefét, utazótáskát.

Nos, igen, ők a halmozottan hátrányos helyzetűek. Próbálom érteni az új területeket az oktatásban. A lovaglást, a vitorlázást. Miből? Ezekben a térségekben, ahol a gazdasági mozgás már rég nem érzékelhető, nincs senki, aki efféle tevékenységekre lehetőséget adna. Hogy lesz hát? Kire terhelődnek ezek a költségek? Lesznek olyan iskolák, ahol vannak lehetőségek, míg emezeknek a lecsupaszított udvari játékok jutnak? Mert ott is lehet elmés és szórakoztató tevékenységeket végezni? Csak a pedagógusok találékonyságán múlik?

A leszakadó rétegek, a leszakadó térségek iskoláiban nem látom a változások lehetőségét. Nem látom a teret, ahol kiteljesedhet bármi. Persze, tudom, majd ellenőrzik, követelnek a pedagógustól, és akkor rendben lesz. A terv legalábbis ez. Hogy attól majd működni kezdenek ezek a gyerekek. Mert a megfelelően ellenőrzött pedagógus keze alatt működniük kell.

De én túl sok buktatót látok. Túl sok hiányt, kérdést, amire nem ad választ az új oktatási rendszer. Mert ez a rendszer sem fogja tudni kezelni majd a mélyszegénységből eredő társadalmi problémákat. Amelyek ma az általános iskolákban már rég nem kezelhető viszonyokat teremtettek. A szakiskolákban pedig kicsúcsosodnak a bajok. Ma ezeket elkendőzik. Ha ezeket az ellenőrzés majd feltárja, bajban lesz a rendszer. Mert akkor attól tartok, egy új stratégia kell.

Szekszárdi Julianna: Létezik-e még ügy egyáltalán?

Nagyon nem tetszik, ami az iskola világában történik. Ennek több oka van. A közoktatás-politika azon törekvése, hogy legalább száz évvel visszaforgatja az idő kerekét, rengeteget árt a már itt-ott beinduló modernizálódási folyamatnak, nem mintha azzal elégedett lettem volna.

A makrovilág tehát olykor ijesztő, máskor viszont felcsillant váratlan lehetőségeket. Például a **digitális konferenciák**, amelyek a mi javaslatunkra indultak el, és már negyedik alkalommal sikerült rájuk több száz pedagógust összetrombitálni, képesek még örömet szerezni. Főleg azért, mert sikerült valami szakmai diskurzus-szerűséget beindítani arról, hogy a mai gyerekekkel több ok miatt másképp kell(ene) bánni, mint a néhány évtizeddel korábbiakkal. Persze ez a szakmai diskurzus most sem igazán széles körű, és nem képes elérni sem a bürokraták, sem az elefántcsonttoronyba zárkózó tudósok ingerküszöbét, de tagadhatatlanul mozdulni látszik valami.

Hogy ez mire lesz jó?

Nem tudom, de próbálkozom, próbálkozunk.

Kissé elkésérít, bár nem tör le a **civil világ** teljes ellehetetlenülése, mozgásterének szűkülése. Ennek ellenére érzem, hogy van igény arra, amit az OFOÉ-ban (Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete)¹ tenni, képviselni próbálunk. Viszem a Kati nénitől² átvett „lángot”, valamit abból, amit a szó szoros és nem elcsépejt értelmében nevelésnek nevezünk. Az a lényeg, hogy itt vagyunk mi felnőttek (pedagógusként szakembereknek számítva), és itt vannak a ránk bízott gyerekek, akik a segítségünkre szorúlnak, és akiket ugyan más módon, mint az előző generációkat, de mégiscsak el kellene juttatnunk egy élhető felnőttkorig. Itt most csupa frázis jut csak az eszembe a bizalom helyreállításáról, a hiányzó szolidaritásról úgy általában, meg azokról az értékekről, amelyek különböző okokból veszni látszanak, a pedagógus-diák kapcsolat és a pedagógus szerep szükség-szerű változásáról stb.

Nem vágtam át egyetlen igazi gordiuszi csomót sem, de tartottam két pedagógustréninget, az egyik jobb volt, a másik kevésbé. Viszont az ELTE pedagógus szakvizsgáinak igazán jó kurzusokat tartottam, és éreztem, hogy kaptak tőlem valamit, amit mástól nem. Jól sikerült a kolozsvári képzés is (ott kinevezett docensként tanítom a mesteriseket, akik iskolai tanácsadást tanulnak).

Összeszerkesztettem egy kötetet a digitális generációról meg a digitális pedagógusról, pontosabban a digitális világban együtt élő nemzedékekről. Ebben részben a már említett konferenciákon elhangzott előadások anyagai találhatóak. (Kiadó az Underground Kiadó, s kötet címe: *Digitális de-generáció.*) Nem lett rossz, még nyomdaköltséget is sikerült nyernünk rá, a többi, beleértve a szerzők, szerkesztők tevékenységét, önkéntes munka. A következő (május 25-i) konferenciára megjelenik. Féltem persze a minőséget, nincs lehetőség olvasószerkesztésre, magunk lektoráljuk magunkat, hiszen restell az ember kérni, ha fizetni nem tud. De meg kell mondanom: az a tizenkilenc ember, aki a tanulmánykötet létrejöttéhez hozzájárult, még nem reklamált emiatt. Sokan vannak/vagyunk, akik valamiféle ügyet szeretnénk szolgálni.

Létezik-e még úgy egyáltalán? Szeretném hinni, hogy igen.

Tóth Tamás Május: Tű, kalapács és távcső

Különös interakció van aközött, amit keresünk és amit végtére is találunk. Az oktatás-kutatók bizonyára jól ismerik e „talált tárgyak” szeszélyeit. S legyen bár mégoly szeszélyes is e torpedójáték, szemlátomást egy egészen decens, már-már modern pedagógiai szakszertár kezd berendezkedni a pedagógusképzés világában. A nemzetközi és hazai

1 Az egyesület honalapja: www.osztalyfonok.hu

2 Majzik Lászlóné, a magyar pedagógiai közélet jeles személyisége, haláláig, 1999-ig, az ÚPSZ szerkesztőségének munkatársa.

vizsgálatoknak köszönhetően olyan adatok és tények állnak rendelkezésünkre, melyek sugallatára egy új, gyermekközpontú, befogadó iskola nagy freskóját festhetnénk a hazai iskolakultúra vásznára. A pedagógusképzésben résztvevők, tulajdonképpen, e kibontakozni látszó pedagógiai kultúra olvasztótégelyébe mártott ecsetek, akik, jóllehet, „belemártottságukban” kiválóak, mégis, későbbi ecsetvonásaikkal inkább összemaszatolják ezt a vágyott pedagógiai életképet. Miközben ugyanis egy kiváló szemléletet próbálunk elsajátíttatni a hallgatókkal, de facto megfélemedezünk a gyermekekről. Olybá tűnik, hogy ennek hatására pedig egyre kevésbé vagyunk képesek – *Piaget* (1999) és *Mérei Ferenc* (1985) nagyszerű kifejezésével élve – *decentrálni*. Esetünkben tehát nem tudjuk a gyerekek nézőpontjából érzékelni, értékelni a pedagógiai jelenségeket, azon egyszerű oknál fogva, hogy alig találkozunk gyerekekkel, diákokkal a pedagógusképzés során. A képzés „kivonult” a gyermeki életvilágokból, ez a furcsa szecesszió pedig azt eredményezi, hogy jobban bízunk mérőeszközeinkben, tankönyveink instrukcióiban és konferenciáink nagy konszenzusaiban, mint gyermekeink szavában.

A didaktika tankönyv kiemeli, hogy a pedagógus kívánatos személyiségvonásai a *feltétel nélküli elfogadás, az odafordulás, az empátia és a belső kongruencia* (Falus, 2004). Ezen személyes diszpozíciók működése azonban nem egyirányú, hanem egy dinamikus áramlást jelent a gyerekek és köztünk, mely során – a fent kiemelt személyiségvonásoknak köszönhetően – reflektálni tudunk arra, amit művelünk. A gyerek értékkel, kritikát fogalmaz meg, – *nota bene* – véleménye van, ötletei vannak, képes együtt tervezni. Kézen fog, hogy tanítson. A decentralálás valójában tehát egy interakció, mely során nem valamiféle általam elképzelt gyermeki perspektívába helyezkedem, hanem ami által – a „középpontom kihelyezésével” – megengedem, hogy egy gyermeki nézőpont beavasson és elhelyezzen, orientáljon a közös világunkban.

A pedagógusképzés elméleti konglomerátumainak aránytalan túlsúlyozottsága épp nem ezt az interakciót segíti; bennük elvész a Gyermek. Ahhoz, hogy a pedagógusképzés étellel telivé tétessék, hogy a holnap iskolája valóban az életvilágok találkozásának otthona lehessen (Perjés, 2003), érdemes volna *Karácsony Sándor* (2006) időtlen tanítását megszívlelve *életközösséget vállalni gyermekeinkkel, a szeretet boltozata alatt*. Amíg azonban nem lelünk egymásra, addig szimbolikus torpedójátékunk a gyermeki életvilágok megismerésére csupán avított válaszok találataival kecsegtethet minket. *Kurt Marti* (2004, 5. o.) figyelmeztetése, miszerint „*míg a kérdések mindig fiatalok maradnak, a válaszok rohanvást öregednek*”, most nem ad feloldozást. A gyermeki életvilágok alaptermészete, hogy a benne gyöngyöző válaszok folyton-folyvást fiatalodnak. Nincs az a kutatás-módszertani fortély, amely megzabolázhatná e dinamikát. Egyedül a közös keresés, az együtt kutatás teremtheti meg az egymásra találás feltételeit. Mégpedig az a különös interakció, melyben a gyermekeinkkel *együtt* tanuljuk, s műveljük a pedagógiát.

Elérkezett hát az igaz kérdések órája. Ehhez azonban meg kell teremteni a pedagógusképzésben résztvevők és a gyermeki életvilágok találkozásának feltételeit, hogy gyermekeink bevezethessenek minket világuk titkaiba. Egyelőre ugyanis csupán *tűt, kalapácsot és távcsövet* találunk pedagógiai szertárainkban, pedig „*a hajó megalkotása – írja Saint-Exupéry* (1982, 205. o.) – *nem vászonszövést, szegkovácsolást, csillagvizsgálást jelent, hanem a tenger szeretetének a felkeltését, ami egy és elemezhetetlen, és aminek a fényénél nincs már semmi sem, ami ellentmondó, csak egymásra találás a szeretetben.*”

IRODALOM

- FALUS IVÁN (2004, szerk.): *Didaktika – Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- KARÁCSONY SÁNDOR (2006): *A könyvek lelke – Irodalmi nevelés*. Széphalom Könyvműhely, Budapest.
- KURT MARTIT IDÉZI HANS BERNER (2004): *Az oktatás kompetenciái*. Aula Kiadó, Budapest. 5. o.
- MÉREI FERENC (1985): *A szocializáció Piaget rendszerében*. In: Mérei Ferenc (szerk.): *Piaget emlékkötet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- PERJÉS ISTVÁN (2003): *Életvilágok találkozása*. Aula Kiadó, Budapest.
- PIAGET, J. – INHELDER, B. (1999): *Gyermeklélektan*. Osiris, Budapest.
- SAINT-EXUPÉRY, ANTOINE DE (1982): *Citadella*. Szent István Társulat, Budapest.

Zsolnai Noémi: Kicsit pörgősek ezek a napok

A vonaton ülve írok gyorsan néhány sort.

Úgy volt, hogy jelentkeztem az osztályommal a *Míg megnövök Alapítvány* levelezős versenyekre. Volt a *Rigó énekeljen* környezetvédelmi csapatverseny, ide öt négyfős csapat nevezett a huszonöt gyerekemből. Persze szó se volt válogatásról, ők alakították ki a csapatokat. Tavaly már részt vettünk ugyanitt a *Matekguru* versenyen, most az esélytelenek nyugalmával indultunk, mert akkori jó eredményeink ellenére csak a középmezőnyben végeztünk. A feladatok jók voltak tavaly, gondoltam, kicsit gyakoroljuk a csoportmunkát. Hogy izgibb legyen, két csapat nevezett a *Matekguru* versenyre is.

Idén azonban változtak a szabályok, a 3. forduló már nem levelezős volt, hanem kijelölt helyszíneken zajlott. Legnagyobb meglepetésünkre egy környezetvédelmis és egy matekos csapat is bejutott a döntőbe, amit hol máshol, mint Nyíregyházán rendeztek. Ezt lehetett tudni előre, de mint mondtam, nem gondoltam, hogy eljutunk ideig. A köris a múlt héten, csütörtökön, pénteken és szombaton volt, míg a matekos ma kezdődik és szerdáig tart.

A köris csapattal hősies helyállással megszereztük az utolsó, tizenkettedik helyet, alig néhány ponttal lemaradva, de én így is nagyon boldog és elégedett vagyok, mert a versenyzőim közül két kisfiú tanulási nehézségekkel küzd, egyikük halmozottan, így igazán nagy eredmény, hogy eljutottak ideig. A matek csapattal jobb a helyzet, de ők is baráti alapon szerveződtek, a legjobb matekosok a tavalyi sikertelenség miatt nem is jelentkeztek. Döntős csapatomat jobban érdekli a focibajnokság, mint a matematika.

Egyébként köszönöm, jól vagyok, kicsit pörgősek ezek a napok, szerdán még anyák napja a szülőknek, előtte kétórás értekezlet az elsősök tankönyvrendeléséről. Volt nagy vita, kétségbeesés. Még jó, hogy közben mediátor lettem, így segíteni tudtam a probléma megoldásában.

A tegnap éjjelt a tankönyvrendeléssel töltöttem, mivel Nyíregyházán nem volt net.

Gondoltam, elintézem egy óra alatt, hiszen volt elképzelésem, de végül mégis belenyúlt az éjszakába, vagy én voltam béna, vagy a rendszer. (Esetleg mindkettő.)

Hát így vagyok beszorulva a két verseny közé.

Most kaptam a hírt, hogy úgy néz ki, megnyertünk egy 7 fordulós kvíz-játékot, amivel visszanyerjük az erdei iskolánk költségének a felét.

Szóval nincs rossz kedvem, egyáltalán.

Most mindjárt lemerülök, legközelebb szerdán leszek a vonaton.

